

2. British Council. Continuing Professional Development Framework for Teachers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.teachingenglish.org.uk.
3. Day C. Developing teachers: The challenges of lifelong learning / C. Day. – London: Falmer Press, 1999. – 249 p.
4. Rolyak A. Humanization as the Basic Tendency of Teacher Education: European Context / Angelina Rolyak, Olena Ogienko // Education and Cultural change, Network (2010). – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eera-ecer.de/ecer-programmes/conference/3/contribution/3940/>
5. UNESCO. Teaching and learning: Achieving equality for all. 11th EFA global monitoring report / UNESCO. – Paris: UNESCO, 2014. – 496 p.

Федорчук Віктор

к.п.н., доцент,

в.о. зав. кафедри соціальної роботи та психології

Дужева Олена

викладач соціальних дисциплін

Петянчена Наталя

викладач соціальних дисциплін,

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний

соціально-економічний коледж,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна підготовка психологів, яка задовольняла вимоги навчання і виховання студентів у рамках традиційної освітньої системи, виявилася сьогодні малоефективною для забезпечення справжнього професіоналізму і компетентності майбутніх фахівців. Тому необхідно використати такі навчальні процедури, які змусили б їх самостійно опанувати нові знання, навички і уміння через засвоєння відповідних навчальних дисциплін.

Аналіз наукових праць А. Маслоу, К. Роджерса, Є. Клімова, О. Кузьміної, А. Деркача, Л. Рудкевич, В. Зазикіна, В. Потапової,

В. Бодрака та ін. з означеної проблеми дає підставу стверджувати, що самоактуалізація, професійне становлення в акме можливе тоді, коли вузівське навчання вибудувало особистісно-професійний потенціал. У перекладі з древньогрецької «бути в акме» означає досягти «пори розквіту», «вищого ступеня». В акмеологічному розумінні високий ступінь зрілості, вершина зрілості – акме – розглядається як багатовимірний стан людини, який охоплює певний період її розвитку, пов'язаний зі значними професійними і особистісними досягненнями. При цьому варто зазначити, що базис особистісного потенціалу майбутнього психолога, на наше переконання, закладається в умовах родинного виховання. Недоліки сімейного виховання важко піддаються корекції, а дефіцит материнської любові в роки дитинства неможливо нічим компенсувати. Особистість з деформованою свідомістю не може надати кваліфіковану психологічну допомогу. Ми солідарні з Л. Собчик у тому, що «людина, яка не зазнала страждань і не пережила внутрішніх терзань у пошуках сенсу життя і власного самовдосконалення, глуха до страждань інших людей. Проте невротик або психопат, цілком зосереджений на власних переживаннях і не здатний з ними впоратися, навряд чи зможе надати реальну допомогу іншому» [1, с. 94].

Виникає питання, як у межах вузівської підготовки можна забезпечити високий рівень психологічної підготовки майбутніх фахівців. По-перше, потрібно визначитися з моделлю психолога-професіонала. По-друге, віднайти в рамках вузівської підготовки оптимальні технології навчально-виховного процесу, які б повніше сприяли підготовці спеціаліста відповідно до моделі компетентного психолога.

Модель майбутнього практичного психолога закладена у змісті навчальних дисциплін, на основі яких формується відповідний навчальний план. Надзвичайно важливо формувати модель майбутнього фахівця з кінцевого етапу навчання (магістра) до початкового (бакалавра), а не навпаки, як це часто буває на практиці при складанні навчальних планів (від I до V-VI курсів).

На нашу думку, модель психолога могла б містити такі основні компоненти: аксіологічний – сукупність психологічних цін-

ностей (ідеї, концепції, знання, уміння); технологічний – способи і прийоми професійної діяльності психолога; особистісно-творчий – механізми оволодіння практичною психологією і її творчого втілення у професійній діяльності.

Розроблена фахівцями акмеограма [2] практичного психолога є не що інше, як модель професіонала, яка віддзеркалює систему висунутих до нього вимог, дотримання яких забезпечує продуктивне виконання ним своїх обов'язків. Успішний розвиток ПВЯ (професійно важливих якостей) психолога можна здійснювати (як у вищій школі, так і в процесі післядипломної освіти) під час активного акмеологічного впливу засобами інтерактивного навчання. До інтерактивних методів навчання відносять: евристичну бесіду, дискусію, метод «круглого столу», метод «мозкового штурму», ділові та рольові ігри, воркшопи, тренінги тощо. Зазначимо, що А. Деркач і В.Зазикін поділяють технології на «психологічні» та «акмеологічні». Вони вважають, що психологічні технології стали активно використовуватися в психологічних тренінгах, спрямованих на розв'язання особистісних психологічних проблем, розвиток ПВЯ, найважливіших психічних функцій. Далі вони пишуть: «Категорія «технологія» через свою високу значущість і великі практичні можливості швидко посіла важливе місце і в акмеології. Акмеологічна технологія – сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток властивостей і якостей, які сприяють досягненню високого рівня особистісно-професійного розвитку і професіоналізму» [2, с. 103]. Автори визнають, що акмеологічні технології нерідко ототожнюють з психологічними. Далі вони стверджують, що принциповою відмінністю між ними є спрямованість впливу. «Акмеологічні технології в першу чергу відрізняються їх гуманістичною спрямованістю, оскільки вони покликані допомогти у здійсненні прогресивного розвитку особистості, тоді як немало психологічних впливів по-справжньому є маніпулятивними» [2, с. 104]. Ми не поділяємо думки, що іноді психологічні технології грішать своєю маніпулятивністю. Остання, на наше переконання, насамперед залежить від того, хто є керівником тренінгу, рольових ігор, практикумів тощо.

Між акмеологічними і психологічними технологіями важко провести межу, тому що нова наука акмеологія виникла в кінці ХХ століття на стику природничих, суспільних і гуманітарних дисциплін, де особливе місце займає психологія, в рамках якої вивчалися закономірності розвитку людини, професійне становлення і досягнення професіоналізму. Акмеологія використовує аналогічні з психологією засоби (інтерактивні) впливу на особистість, які в психологічній науці та практиці вже давно закріпилися. Інтерактивні методи мають перевагу перед традиційними в тому, що вони більше впливають на розвиток у студентів потреби в самонавчанні та самовдосконаленні впродовж усього життя. Саме завдяки участі у різних активних формах навчання майбутній психолог гостро ставить перед собою питання: «Хто Я?». Найбільш вичерпну відповідь на це запитання він може одержати завдяки участі в тренінгу.

Людині, що прагне до особистісного зростання, не обійтися без тренінгу, який для неї може бути програмою самовдосконалення своїх ПВЯ. Тільки критичне ставлення до себе, рефлексія своїх дій і вчинків на тренінгу і поза ним, дозволить студентам-психологам крок за кроком здійснювати позитивні зміни в особистісному зростанні. Досвід підготовки психологів та соціальних працівників [4] до практичної діяльності показує, що без здійснення впливу на власну свідомість людина дуже часто не усвідомлює того, що її успіх в майбутньому залежатиме від особистісної і духовної зрілості. Високий рівень розвитку самосвідомості майбутнього психолога передбачає самоусвідомлення власного професійного «Я», уміння аналізувати свої недоліки і прагнути до самовдосконалення.

Рівень самопізнання, самоприйняття і самовдосконалення суб'єкта діяльності в процесі його підготовки виступає важливим фактором оптимізації особистісно-професійного розвитку.

Основою для такого розвитку виступає система з трьох груп показників: змістовні – включають знання теоретичної психології, а також ставлення, установки і ціннісні орієнтації; емоційно-рефлексивні – передбачають уміння відображати, аналізувати, співпереживати ситуацію з клієнтом з позиції професійної діяль-

ності; діяльнісні – відображають функціональний бік розвитку професійної культури практичного психолога» [3, с. 52].

Психологи сходяться на думці, що «професіоналізм особистості – якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високий рівень професійно важливих або особисто-ділових якостей, акмеологічних інваріантів професіоналізму, креативності, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток» [2, с. 59].

Підготовка психолога не повинна обмежуватися фаховими знаннями і уміннями, навичками (ЗУНами). Випускники вишу повинні бути готові до процесу адаптації, успіх якої залежить не тільки від того, наскільки вони відповідають вимогам трудової діяльності, але й від ідентифікації їх з професією. Професійна ідентичність включає в себе співвідношення себе з професією, створення еталонного зразка особистості професіонала, уявлення про себе як про професіонала, а також вироблення стратегії наближення до еталонної моделі та прагнення до неї.

Отож, професійна підготовка практичного психолога має здійснюватися на основі об'єктивної концептуальної моделі. А для її практичної реалізації варто ширше використовувати акмеологічний і психологічний вплив як могутній інструмент, завдяки якому найкраще розвивається особистісно-професійний потенціал майбутнього фахівця, професійне становлення якого – тривалий, складний і суперечливий процес.

Список використаних джерел

1. Власова Ю.В. К вопросу о профессиональном становлении и развитии личности психолога / Ю.В. Власова, О.А. Белобрыкина // Психология в вузе. – 2000. – № 2. – С. 86-97.
2. Деркач А.А. Акмеология: учебное пособие / А.А. Деркач, В.Г. Зазыкин. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
3. Рабочая книга практического психолога: Пособие для специалистов, работающих с персоналом / под ред. А.А. Бодалева и др. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003. – 640 с.
4. Федорчук В.М. Соціально-психологічний тренінг «Розвиток комунікативної компетентності викладача»: навч.-метод. посіб. / В.М. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 240 с.